

Ingunn Marie Eriksen og Selma Therese Lyng

Elevenes psykososiale miljø. Gode strategier, harde nøtter og blinde flekker i skolemiljøarbeidet.

Bergen: Fagbokforlaget, 2018

ISBN: 9788245021912

Louise Klinge

Skolekonsulent, Ph.D. Relationskompetence

louise@louiseklinge.dk

Udfra et stort kvalitativt empirisk materiale har Ingunn Marie Eriksen og Selma Therese Lyng skrevet en oplysende bog om børn og unges psykosociale miljø i skolen. Grundlaget er et studie fra 2013–15 med interviews af lærere og ledere fra 20 skoler i Østlandet, og derudover er der foretaget elev-interviews og observationer på fire af skolerne i i alt seks klasser i 5., 8., 10. klasse og ungdomsskolen.

Bogen viser konstruktivt væsentlige faktorer for, at børn og unge indgår positivt i læringsmiljøer og fællesskaber, og den peger kritisk på faktorer, der hæmmer dette. Samtidig viser den udfordringen i at skabe skolehverdage, der både lykkes med, at hver elev oplever skolemiljøet trygt og godt, og som lever op til den norske lovgivning, der kræver nul-tolerance overfor enhver krænkelse. Det betyder, at skolen skal handle både overfor fx mobning, vold, diskriminering, isolering og bagtalelse.

Men hvilke handlemuligheder har skolerne reelt? Det er bogens centrale omdrejningspunkt – hvad gør skoler forebyggende og indgribende, og hvordan opleves og begrundes indsatserne af både elever, lærere og ledere? Forfatterne konkluderer, at skolerne primært har to forebyggende indsatser – adfærdsregulering og gode lærer–elev-relationer. Adfærdsreguleringen beskrives af forfatterne gennem begrebet 'omsorgsfuld kontrol', både i frikvarterer og undervisning, hvor tydelighed, grænsesætning og korrigerende kombineres med støtte og varme. Der er hjælpsomme redegørelser af skoler, der lykkes godt med det forebyggende arbejde og relevante påpegninger af udfordringer forbundet hermed.

Skoler skal ikke kun forebygge udfordringer, men også fremme elevernes trivsel og læring gennem et positivt klassemiljø. Her er elevernes relationer til hinanden helt centrale, og forfatterne viser, at skolerne generelt bevæger sig på noget dybt vand her. Der mangler med andre ord konkrete strategier til at skabe et respektfuldt klassemiljø med en god og trykstemning. Der er helt tydeligt et stort potentiale dels i aktivitetstilbud i pauserne og dels i fællesskabende didaktikker – altså dér hvor arbejdet i undervisningen ikke blot styrker et

fagligt udbytte, men samtidig styrker klassens fællesskab. Fordi man reelt er sammen om noget betydningsfuldt, der engagerer alle, og hvor alle er værdifulde.

Bogen kaster lys på det centrale dilemma, at meget negativt mellem børnene og de unge foregår under de voksnes radar. 40 % af de elever, der beskriver, at de er blevet mobbet, rapporterer samtidig, at voksne på skolen er uvidende herom. Samtidig betyder de sociale medier i dag, at endnu mere kan foregå under radaren.

For mig at se bor en af løsningerne i, at man på skoler i langt højere grad skal fokusere på børnenes indre styring i stedet for på den ydre styring. Børn bliver gennem mødet med voksne, der handler relationskompetent, hjulpet til at være indre styrede, og det er nødvendigt, hvis de skal møde omverdenen venligt og respektfuldt, også når de ikke kontrolleres.

Bogen inddrager en bred palette af forskning omkring mobning, men jeg savner, at forfatterne dykker ned i større undersøgelser af elevers oplevelser af relationen til deres lærere, da man ved – hvilket også nævnes i bogen – at kvaliteten af de relationer har en direkte afsmittende effekt på kvaliteten af elevernes relation til hinanden. Nationale undersøgelser i Danmark viser bl.a., at hver fjerde elev savner at opleve samhørighed med sine lærere. Det kunne diskuteres, i hvor høj grad læreruddannelsen klæder de studerende på til at lykkes med at handle relationskompetent i interaktionerne med hver elev og klasser som helhed.

Forfatterne skriver, at der mangler forskning om, hvordan godt relationsarbejde ser ud, men de overser undersøgelser af Robert C. Pianta, der gennem mere end 30 års relationsforskning har kortlagt elementerne i en relation, nemlig verbal og non-verbal interaktion, følelser og forventninger. Ved at ændre en eller flere af de elementer, er det muligt at ændre relationernes kvalitet – det gælder også iblandt eleverne. I klasserumsforskning i danske ph.d.-projekter af Anja Stanek (2011), Dorte Ågård (2014), Ditte Dalum Christoffersen (2014), Laila Colding Lagermann (2015) og Klinge (2016) er der kvalitativt undersøgt konkret lærer-adfærd, der fremmer eller hæmmer positive relationer til eleverne. I min ph.d. (Klinge, 2016) kortlagde jeg præcise kendetegn ved lærerens professionelle relationskompetence, som kan bruges som pejlemærke for, hvad der skal til for at etablere positive lærer-elev-relationer, som understøtter klassen som et læringsfællesskab, hvor eleverne interagerer respektfuldt og engageret fordyber sig i det faglige indhold sammen.

Elevenes psykososiale miljø er en vigtig bog, der er optaget af, hvordan indlysende værdier konkret realiseres i skolehverdagen til gavn for alle børn og unges trivsel og læring. Den præsenterer formidlingsvenligt mange værdifulde informationer og inspirerer gennem vigtige praksis-fortællinger til konkrete handlemuligheder for at forebygge mobning og skabe et trygt miljø.

Referencer

- Christoffersen, D. D. (2014). Meningsfuldt skoleliv? Imellem faglige og sociale aktiviteter og engagementer. Forskerskolen i Livslang Læring, Roskilde Universitet. Ph.d.-afhandling
- Klinge, L. (2016). Lærer-elev-relationen med fokus på lærerens professionelle relationskompetence. Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet og Metropol.
- Lagermann, L. C. (2014). Unge i – eller ude af? – skolen: Marginaliseringsprocesser og overskridende forandringsbevægelser blandt udskolings elever med etnisk minoritetsbaggrund. Aarhus Universitet, Institut for Uddannelse og Pædagogik. Ph.d.-afhandling
- Stanek, A. H. (2011). Børns fællesskaber og fællesskabernes betydning: Analyseret i indskolingen fra børnehave til 1. klasse og SFO. Institut for Psykologi og Uddannelsesforskning, Roskilde Universitet. Ph.d.-afhandling.
- Ågård, D. (2014). Motiverende relationer: Lærer-elev-relationens betydning for gymnasieelevers motivation: Aarhus Universitet, Institut for Uddannelse og Pædagogik. Ph.d.-afhandling.